

Muhoray Árpád

Megemlékezés
az egykori a *Zalaegerszeg helyőrségről*
és az ott szolgálatot teljesített katonákról, polgári alkalmazottakról¹
DOI 10.17047/HADTUD.2017.27.E.38

A megemlékezés szervezői baráti találkozóra invitáltak bennünket, egykor itt szolgált katonákat a zalaegerszegi Petőfi laktanyába. Arra a helyre, amely valamikor munkahelyünk és második otthonunk volt, hisz több időt töltöttünk benne és gyakorló terein, mint a feleségünkkel, családtagjainkkal.

*

Zalaegerszeg, ez a régi patinás katonaváros, mindig szeretettel fogadta be a katonaságot, a honvédséget. A település 1600 óta bizonyíthatóan viseli a katonaváros rangját, hisz Kanizsa várának eleste után, a mai városközpont területén épült a palánkvár, mely a végvárak egyikeként védte hazánk környékbeli maradványait a török hódítóktól. E feladata csak 1700-ban, a török kiűzését követően szűnt meg.

A kiegyezés után, 1868-ban a város akkori vezetése még nem kérte a katonaságot, ám 1888-ban már maga építtette meg az olai laktanyát. Itt helyezték el az I. világháború vakmerően bátor vörös ördögeit, a zalai huszárokat.

1949-ben ismét laktanyát építettek a zalai dombok ölében: először a 32. fogatolt tüzérezred számára, majd ide diszlokált Veszprémből az 1950-ben megalakított 33. lövészezred.

A katonaság zalaegerszegi jelenléte mindig összefüggött a hadi helyzettel, a hadiszerencsével, a háborús helyzettel, vagy a béke lehetőségeivel. 1600-ban közvetlenül a törökök támadásaitól kellett védeni a hazát, 1949-ben az elmérgesedett jugoszláv helyzet szülte a határhoz közel levő laktanya létesítésének gondolatát.

A rendszerváltás, a kétpólusú világrendszer és a Varsói Szerződés megszűnése kiváltotta az ország akkori legnagyobb létszámú katonai alakulata, a 33. gépesített lövészdandár a felszámolását. Az addigi 3500 fős laktanya ezután azonban még három szakcsapattal – az ellátó, a javító és a vegyivédelmi zászlóaljakkal –, a Magyar Honvédség 1. Gépesített hadteste alárendeltségében, közel ezerfős létszámmal sikeresen működött. Később a vegyivédelmi zászlóalj Kiskőrösre diszlokált, ám az annak helyére költözött hadkiegészítő parancsnoksággal együtt még mindig 675 fő volt a laktanya rendszeresített béke létszáma az 1996-os teljes zárásig.

*

¹ A Zalaegerszegi Honvédklub által 2017. március 4-én szervezett bajtársi találkozón elhangzott ünnepi megemlékezés szerkesztett változata.

Mi is volt a honvédség? A Magyar Köztársaság függetlensége, területi épsége, annak nemzetközi szerződésekben rögzített határai, valamint a lakosság és az ország anyagi javai védelme érdekében létrehozott fegyveres erő.

A honvédelem nemzeti ügy, abban az állampolgárok sokáig a hadkötelezettség alapján, személyes szolgálattal vettek részt. E rendszerben a katonák többsége tehát nem önként, hanem a behívást követően, sorkötelesként lépte át a laktanya kapuját.

*

Vajon mi, a hivatásos katonák komolyan vettük-e feladatainkat? Igen, kétségkívül nagyon komolyan! Elsőlépcsős alakulatok tisztjei, tiszthelyettesei, parancsnokai voltunk. A hadosztály és annak Zalaegerszeg helyőrségben települő alakulatai a legjobban felszerelt, felfegyverzett, magas szinten kiképzett állománnyal rendelkező kötelékei voltak a néphadseregnek, a honvédségnek. A gép- és harcjárművek hadrafoghatóságának a nehéz igénybevételek mellett is elvárt 90–95%-os harcértéken tartása kötelező parancs volt számunkra.

Fél életünket a gyakorlótereken töltöttük. Sokak számára emlékezetes a hadosztály 1968-as csehszlovákiai küldetése, vagy a nagy gyakorlatok közül a Kárpát-79, a Pajzs-82, a Duna-83 gyakorlat, a líbiai, a kuwaiti és indiai állami és katonai vezetők számára tartott bemutató gyakorlatok, az 1976-os pápai, vagy akár a Bazalt-87 harcászati gyakorlat... Nagy szervező munkát igényeltek a zászlóalj-, az ezred- és a hadosztálygyakorlatok. Mi még löttünk ezred éles lögyakorlatot, hajtottunk végre kötelék vízi átkeléseket a Dunán és harckocsival víz alatti vezetési gyakorlatokat Csornán. Emlékezetesek számunkra a hadsereg löbajnokságok és az ünnepélyes eskütételek, valamint az utolsó, 1985-ben tartott díszszemlén való látványos és eredményes részvételünk. De emlékezünk még az Élenjáró Hadosztály cím elérésére *Borsits László* vezérőrnagy úr hadosztályparancsnoksága idején! Büszkék vagyunk arra, hogy részesei lehettünk e megtisztelő cím kivívásának.

A Petőfi laktanyában látogatást tevő *Viktor Kulikov* marsallnak, a Varsói Szerződés egyesített fegyveres erői főparancsnokának korholása dicséret volt számunkra mikor azt mondta: *ez nem laktanya, hanem üdülő a katonáknak...* De mi azután is még többet kívántunk tenni a katonáink, parancsnokaink kulturált laktanyai elhelyezési körülményeiért.

Hogy sajnáltuk-e az alakulatok sorozatos átszervezését, a leszervezést, a felszámolást? Természetesen, hisz rólunk, a laktanya parancsnoki és polgári alkalmazotti állományáról volt szó. Egyik szemünk sírt, mert sok jól képzett fegyelmezett, szervezni, kiképezni tudó, felkészült, sokszor több diplomás ember, tiszt, tiszthelyettes elvesztette az állását, kényszerült helyőrség-váltásra, leszerelésre és próbált más szakterületen elhelyezkedni. A másik szemünk meg nevetett, mert ez a leszervezés egyben jele volt hazánk történetében egy beköszönő békés időszaknak, melyben már nem kellett egy nagy létszámú haderő.

...

*

A hadsereg mindig is egy veszélyes üzem volt, ma is az. Sajnos voltak halálos baleseteink, előfordultak súlyos sérülések is kiképzés, gyakorlatozás vagy karbantartás közben. A 2009-ben a Honvédklub által avatott emlékmű tábláján az áll:

„Kegyelettel emlékezünk Zalaegerszeg helyőrség

szolgálat-teljesítés közben elhunyt katonáira.”

Az egykor itt állomásozó alakulatok megnevezéseinek felsorolása az emlékmű oldalán, immáron kőbe vésvé olvasható. Ezek:

- a 8. gépesített lövészadosztály;
- a 33. gépesített lövészezred, majd lövészdandár;
- a 32. tüzérezred;
- a 98. rendészeti komendáns zászlóalj;
- a 134. híradó zászlóalj;
- a 16. Kinizsi Pál javító zászlóalj;
- a 114. Irinyi János vegyivédelmi zászlóalj;
- a 95. ellátó ezred, majd 95. Csányi László ellátó zászlóalj;
- a 8. rádiótechnikai század;
- a 8. tüzér törzsüteg;
- a befogadott hadrendi számos egészségügyi osztagok,;
- a területvédelmi zászlóalj;
- a Zala Megyei Hadkiegészítő Parancsnokság.

De nemcsak az emlékmű kőbe vésett táblája, mi is a szívünkben őrizzük a Zalaegerszegi Petőfi Laktanya egykori katonáinak, katonai szervezeteinek emlékét. Emlékezzünk hát büszkén az egykor itt diszlokált alakulatokra, azok minden katonájára, polgári dolgozójára, de leginkább parancsnoki állományára!

*

Volt-e hatása a laktanyának a városra? *Igen!* – ez az egyértelmű válasz adható, hiszen 3500 embert kellett naponta élelmezni, egyenruhájukat mosatni, egészségügyi ellátásukat megoldani.

Sokirányúnak bizonyult a katonák és a civil lakosság közötti emberi és kulturális hatás és kölcsönhatás. Rengeteg városi építkezéshez nyújtottak segítséget a katonák. Állandó feladat volt a népgazdasági munkákban, a betakarításokban történő részvétel, rendkívüli időjárási körülmények között pedig a lakosság terepjárókkal, harcjárművekkel való megsegítése.

A zalaegerszegi hatás azonban ennél jóval szélesebb körben érvényesült, hiszen a közel 16 000 emberből álló lövészadosztály alárendeltjei a Dunántúl egyharmadán – Nagyatádtól kezdve Marcalin, Nagykanizsán, Tapolcán, Szombathelyen, Újdörögden, magán Zalaegerszegen át Győrig bezárólag – települtek.

A dandár, majd az MH 95. Csányi László Ellátó Zászlóalj „birtokai” is kiterjedtek voltak. Azok közé tartozott például a jánosmajori gyakorlótér, a hegyhátsági lőtér, a katafai bázis, a Rezi-hegyi kiképző bázis, a pilikáni lőszerraktár, az andráshidai és nemesvitai átjátszó állomás, a kisegítő gazdaság, a csapatművelődési otthon, a helyőrségi művelődési otthon, a halcsontmajori helyőrségi lőszer- és üzemanyagraktár, valamint 712 szolgálati lakás és 217 garázs...

A területi és a helyi közösség, az önkormányzati és állami vezetés is támogatta a honvédséget, alakulatainkat. Mindig jó kapcsolatot ápolunk a megyei közigazgatási hivatal vezetőjével, a megyei közgyűlés elnökével, a megyei jogú város polgármesterével.

Számunkra is megtisztelő volt, hogy amikor a köztársasági elnök úr a millennium alkalmából megyezászlót adományozott Zala megyének és zászlótartóként tisztjeink díszelgezhettek a felejthetetlen ünnepségen.

A társszervekkel is kiváló kapcsolatot áptunk, a határőr kerületi igazgatósággal kiemelkedően népszerűek és sikeresek voltak a közös eskütelek.

*

A mai napon meg kell még emlékeznünk két, a munkánkat segítő „csapatról”, a személyes és a szolgálati „hátszágunk” tagjairól. Nélkülük biztos nem érhattünk volna el ilyen szép eredményeket. Az *egyiket* családtagjaink, a feleségek, rokonok alkották, akik a férjek, családfők sokszor hosszantartó szolgálati távollétei alatt is egyben tartották a családokat, vitték iskolába a gyerekeket, dolgoztak, vezették a háztartást, és mindig szeretettel vártak haza bennünket. A *másik csapat* a polgári dolgozóké, akik a laktanya zavartalan működését biztosították az elhelyezés, a számvitel, a pénzügy, az étkezde, a javítóműhelyek fontos munkaköreinek ellátásával. Közülük jó néhányan sokszor követték a gyakorlatokra kitelepülő alakulatokat és közreműködtek a tábori körülmények létrehozásában is.

*

A 47 hektáros laktanya, a több mint 100 laktanyai épület és építmény fenntartása nem volt kis dolog az elhelyezési szolgálat számára. A laktanyát végül is felszámoló MH 95. Csányi László Ellátó Zászlóalj 6 év sikeres laktanya és helyőrségparancsnokság után becsülettel, az utolsó katonáig, lőszerig és robbanóanyagig, gépjárműig, az utolsó liter üzemanyagig, épületig tisztességgel elszámolt mindennel.

A felszámolásakor 1996-ban a helyszínre látogató *dr. Fodor István*, a HM politikai államtitkára az akkor 600 milliárd forintnyi értékre becsült ingatlanokra azt mondta: *jó, ha egyszer ezeket az értékük tizedéért lehet majd értékesíteni...* Sajnos a terület hasznosítása azóta is csak részlegesen valósult meg: egy részébe ugyan beköltözött a Pénzügyi és Számviteli Főiskola, de a laktanya többi része – immáron 21 esztendeje – még mindig a szomorú enyészeté...

*

A nagy sorsfordulók az emberek életében egyszerű eseményekkel, hatásokkal, élményekkel kezdődnek. Nem születünk katonának, mégis azok lettünk. A kérdés inkább az, hogy ki minek a hatására választotta a haza fegyveres szolgálatát, amikor szánta el magát az egyenruha egy életre szóló felöltésére

Engedjenek meg egy személyes emléket! Én a Zalaegerszegi Petőfi Általános Iskola tanulójaként, az úttörő olimpiára készülve, testnevelő tanárunkkal kézilabda mérkőzésekre jártam a laktanyába, a sportpályára és sokszor álltunk ki egy-egy meccsre a sorkatonákkal. Később, középiskolás koromban szüleim házához közel vonultak abban az időben a vasútállomásra vagonírozni a Göcseji úton a harckocsik. A csörömpölő tankokat bámulva ott csapott meg a harckocsi kipufogójának füstje. A gépipari technikumból egyenes út vezetett számomra a tisztiiskola páncélos és gépjármű technikai szakára.

Nem vitás, hogy hasonló élmények indítottak el jó néhányunkat az egyenruhás hivatás irányába. És mire esküdtünk fel? A haza védelmére, ami teljesen természetes kötelesség volt számunkra.

*

Fogyunk is sajnós, bár ez az élet rendje. Szomorúan szembesülünk azzal, hogy sok volt bajtársunk elhunyt az elmúlt években. Fogynak az emlékezők, ezért is üdvözlendő a mai helyőrségi találkozó.

A zalaegerszegi alakulatok csapattörténete ma már megtalálható a Wikipédiában. Egyebek mellett onnan is tudjuk, hogy a 8. gépesített lövészhadosztály 1958-ban Békéscsabán alakult meg és 1963-ban települt át Zalaegerszegre kiszolgáló és biztosító alakulataival együtt. Ismerjük a helyőrség eseményeit, amit átéltünk, és amiről ma már a történelemkönyvekből is olvashatunk. A helytörténeti kutatások is bemutatják az alakulatok sorát és sorsát.

Sajnos helyel-közzel a Wikipédia és a Göcseji Múzeum kimutatásai is pontatlanok: azokban ugyanis a helyőrség története befejeződik a 33. gépesített lövészdandár felszámolásával, holott *mi* tudjuk, hogy nem így volt. Épp ezért óriási jelentősége van a hiteles, reális történetek felidézésének. Fontos tehát a Helyőrségi Történeti Kiállítás, amit a Zalaegerszegi Honvédklub ápol, gondoz. Lényeges az emlékek, írások átadása, megőrzése az utókornak, ha már a méltán híres valamikori csapatmúzeumunk anyaga méltatlan módon ládákban hever a Hadtörténeti Múzeum pincéjében...

Nagyon sok mindent (talán szerénységből, vagy azért, mert nem kérdezték) még nem tudtunk elmondani. Közösségi katonasági és személyes élmények várnak még lejegyzésre. Az eddigi írások egyedül *Teleki Lajos* ezredesről, az egyik korábbi ezredparancsnokról említenek néhány személyes eseményt a vezérkari akadémia befejezésének időszakából. A mai rendezvényen jelenlévő *Havril András* tábornok úrral mi is sokat tudnánk mesélni együtt és külön-külön megélt vezetői feladatainkról. Például arról, hogy – alapozva az ebben a laktanyában is megszerzett parancsnoki tapasztalatainkra –, hogyan működtünk közre (egyikünk a Honvéd Vezérkar megbízott főnöke, a másik az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság megbízott főigazgatójaként) az ország egyik legsúlyosabb téli időjárási veszélyhelyzetének elhárításában.

Önzetlen hagyományörző munkájáért elismerés illeti a Zalaegerszegi Honvédklubot, annak vezetését és valamennyi tagját. És köszönetet illeti az emlékek megörökítéséért Bolla Lajos nyugállományú alezredes és Kaj József szerkesztő urakat, akik a Honvédklub támogatásával valóságúen dolgozták fel egy televíziós filmben a kezdettől a felszámolásig a laktanya sorsát.